

החפירה בח'רבת אל-בטיה (נ"ט 819)

הנא אברעוקסה

0.85 מ' עובי; W130: 0.75 מ' עובי) הבנויים באבני גיר מסותתות הטיב שהונחו במבנה יבשה בשיטת ראש ופתחן. במרכז קו 104 נקבעה הכניסה הראשית (0.6 מ' רוחב, 1.5 מ' גובה), שהסף שלה גובה בכ- 0.2 מ' ממפלס המעבר ומפלסן של הרצפות (להלן). מהכניסה ירדה מדרגה, הבנוי בארכיה אבן. לאורך הפן המערבי של חלון הצפוני של קו 104 נבנה קו נמוך (W108), ששימש כנראה דרגש בתחוםה של חצר פתוחה, שהשתרעה ממערב לבנייה.

קירות 106 ו-123 מחלקים את המרחב הפנימי של המבנה לשולשה חדרים, שבכל אחד מהם קבוע פתח שחיבור בין החדרים. הקירות נבנו בשתי שורות של אבנים שהונחו יבשה על פאתן הארכואה. המבנה רוץ' בארכיה אבן שהונחו זה לצד זה. בחדר הצפוני (L120/127) נמצאה כמות רבה של שברי טיח, שכיסה כנראה את פנים הקירות. קו 137, שלא נחפר, נחשף על פני השטח ונראה כי הוא ניגש לקיר 105, בדומה לקירות הפנימיים; קיר זה תוחם כנראה את החדר הצפוני ממזרחה.

רישוף האבן שנמצא מחוץ לבנייה, צמוד לקיר 130, ייחס על פי אופיו בנייתו, זהה לו של רצפות שכבה I, לשכבה זו.

שכבה I, שלב ב'

המבנה עבר בשלב זה שינויים קלים, הכוללים הצרת הפתחים (איור 2); רישוף האזור שממערב לקיר 108 ובנית עלה צרה לניקוז מים בין הקיר לריצוף (L125); הוספה חדר (L110) שנתחם בקירות 122 ו-136; ובנית חדר מטויה (L113) בERICA (?) שקיר 121 הוסיף אליו בשלב זה. בתעלת בריכה (?) שקיר 121 הוסיף אליו בשלב זה. בתעלת נמצאו שברים של אמפורה (איור 5:6), פיטסים (איור 6:6) ומטבע אחד, שתאריכו סוף המאה ה' לסה"ע (שיואן, להלן: מס' 3).

קירות 122 ו-136 נבנו בחלקים באבנים מסותתות, שהנו שולבו אבנים בשימוש משני, ששימשו כנראה במקור בשכבה א' כמרזבים, עדות התעלות החצובות בהן. קירות אלה הם קירותיו של חדר

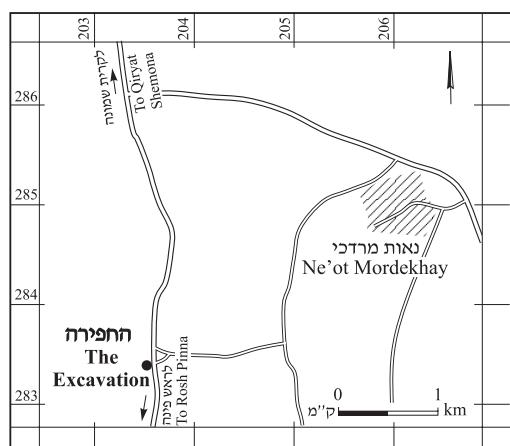
בuckoth פגעה באתר בעת הנחת כל של טלפון, נערכה בחודשים אוקטובר–נובמבר 1996 חפירת הצלה בח'רבת אל-בטיה (נ"צ ר"ח 25351/78330, ר"י 20330/28330; איור 1), שמצפון–מזרח לקיבוץ יפתח ומצפון לצומת כוח, בתחום עמק החולה¹. האתר נפגע כבר בעבר בעת שהורחב כביש ראש פינה–קרית שמונה. בסקר שנערך באזורי (טרם פורסם) בשנים האחרונות נאספו חרסים, התואמים את הממצא של שכבה I בחפירה המתוארת להלן.²

החפירה

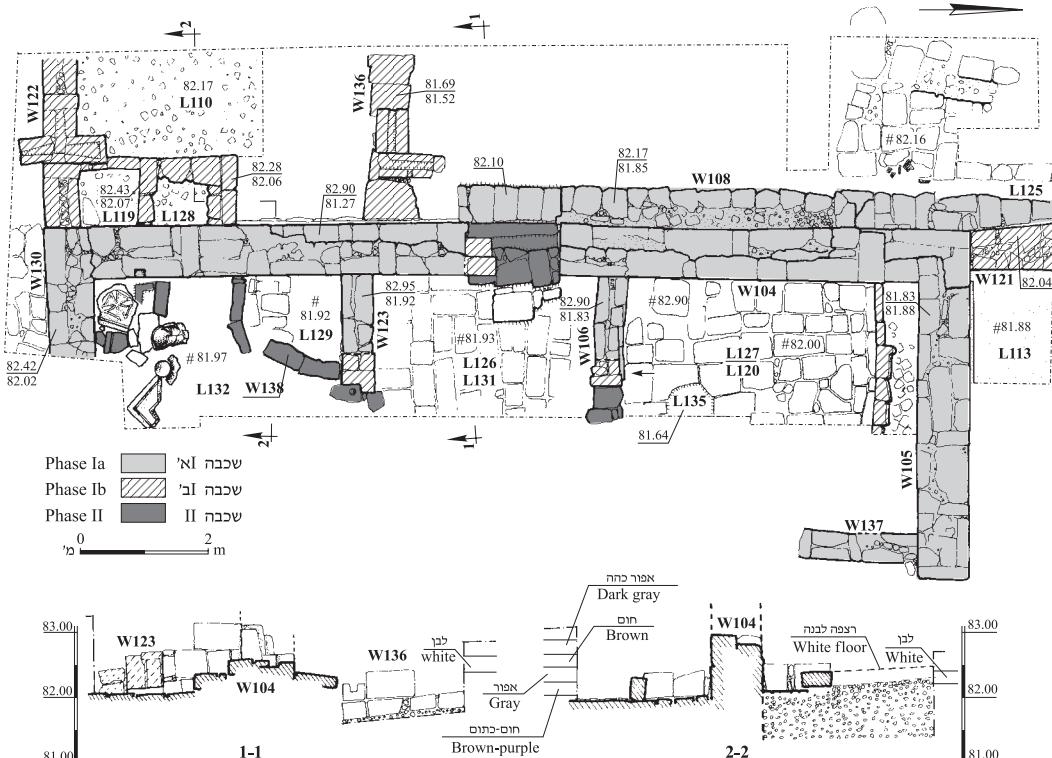
נחפר שטח מצומצם (כ- 6.0 × 16.5 מ'; תוכנית 1). מתחת לפני השטח, בעומק 0.2–0.1 מ', נחשף חלון המערבי של מבנה רחב ממדים משלחי התקופה הביזנטית, שכינונו היה כנראה מזרח–מערב; במבנה הוכחנו שתי שכבות עיקריות: שכבה I, הנחלקת לשכבים א' וב', ושכבה II.

שכבה I, שלב א'

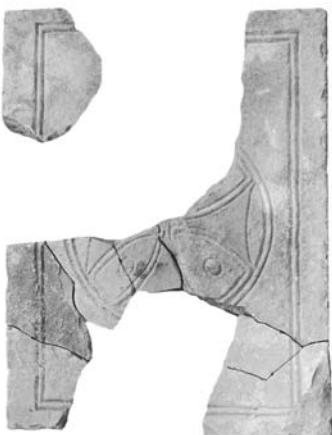
מהשלב הקודם של המבנה נחשפו קירות החיצוניים: W105: 14.6 מ' אורך, 0.85 מ' עובי; W104:

איור 1. מפת איתור.

תוכנית 1. שרידים המבנה, תוכנית וחתך.

איור 3. לוח סורג מעוטר בצלב, ככל הנראה משכבה א'.

קנקן ושתי שפות של פיטסים שחורים נמצאו באתרים בתחום שקרורורית (L135), החצוכה בריצוף של שכבה 1א', בחלק האפוי של המרובה.

בבנין ארכיטקטוני אחד או יותר. סדרה של מבנים נבנה כבונר או כבונר צפוני (L120/127) נבנה דרגש לאורך קיר 105, הנשען ככל הנראה על קיר 137. הדרגש בניו שורה אחת של אבני מסותחות בקיפוי, ובינו לבין

איור 2. הזרת הפתחים במבנה המאוחר.

חדש, שרצפתו עשויה שברי טיח מהודרים ובנוי שדה (L110; 82.17 מ' מעל פני הים); על הרצפה נמצאו שברים של לוח סוגג (אירואן 3), מעוטר בצלב, שהיה שייך ככל הנראה לשכבה Iא'. מהחדר המתויה (L113; בריכה?) נשתרמו קיר 121 והפינה שלו עם קיר 105, וכן קטעי טיח על קיר 105 ועל הרצפה.

איור 4. סתימת הפתוחים בקיר 104, שכבה II.

איור 5. לוח סורג מעוטר בצלב במרקזו, שנמצא בלוקוס 132,
אך שיך לנראה לשכבה I.

משכבה II (L110), העשויה משברי טיח מהודקים צמוד לקיר 104, נבנו שני מתקנים (L128, L119) מאבני מסותחות. במתקן הדרומי (L119) נתגלה מכוש-קרדום ממתכת (איור 8:1) השיך לקבוצה של כלים עובדה חקלאים (להלן).

קיר 105 נחשף מילוי של אבני קטנות. מתחתיו נמצא רצפת אבנים שמלולזה זהה למפלס רצפת החדר, אך היא עשויה אבני קטנות יותר. ייתכן כי הדרוג שנבנה מאוחר לשלב הראשון של המבנה.

שכבה II

בשכבה זו המשיך המבנה לשמש, אם כי נסתמו כל הפתוחים בקירות 104 (איור 4), 106 (איור 123), והפעילותה במבנה התמקדה בעיקר בפניםו הדרוםית-מזרחתית. מחיצה של אבני (W138) שצורתה רבע עיגול הונחה על רצפת החדר הדרוםית (L129); בתוכה נמצא באטרו פק (איור 7:1), וכן נמצאו מגל (איור 2:8) וסכין (איור 4:8). בפינה הדרומית-מערבית של החדר הדרומי נבנה מתקן מאבנים, כולן בשימוש משנה, שבתוכו נמצא סורג נוסף עם צלב במרקזו (L132; איור 5), שהיו שייכים לנראה לשכבה I. רצפת החדר הדרומי, ששימשה בשכבה I, טויחה בטיח ועליה נחשפו קנקן גלילי (איור 7:2), מלמד בקר (איור 8:3) ודיריהם מכסף, שתוארך לסוף המאה הח' לסה"נ (שיואן, להלן; מס' 4). על הרצפה

אוזן אופקיות. מגנס מתארכת קדרות מסוג זה החל מהמאה ה-ג'/תחילת המאה ה-ד' עד למאות ה-ח'-הט' לסה"ג (Magness 1993:211, Form 1) (Fig. 52:20–23 צפירים, בכפר נחום, תיארך קדרות דומות לתקופות הביזנטית והאסלאמית הקדומה (Tzaferis 1989:70). על פי המכולו' כלו', אני מתארכת כי זה למאות הוו-הז' לסה"ג.

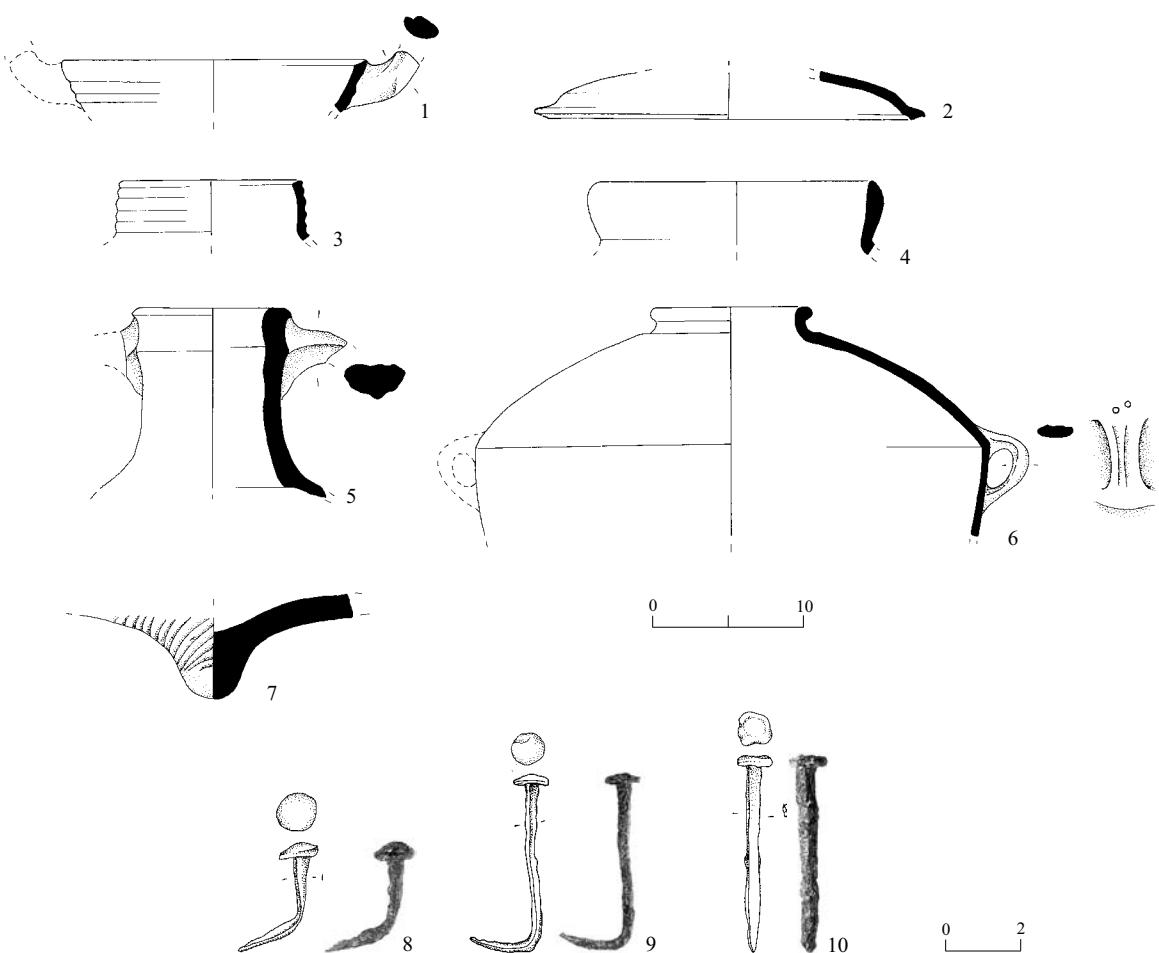
מכסים של קדרות בישול (איור 6:2). — שתי שפות זהות נמצאו על רצפת האבן של חדר הכניסה (L131, L126). המכסים עשויים מחומר זהה לזו של כלי הבישול. השפה מזווה בצורה התואמת את פיתת הקדרה. בידית או לצדה עוצבו נקבים לאדם. מכסים אלה תוארכו אצל מגנס נוסף מסוף המאה ה-ג'/תחילת המאה ה-ד' עד למאות ה-ט'-הו' לסה"ג (Magness 1993:215).

הממצא

שכבה I

הממצא משכבה I תוארך למאות הו'-הז' לסה"ג, אך כיוון שהרצפות משכבה זו לא פורקו קשה לדיק בזמנם היוסדו של המבנה. לא נעשתה הפרדה בין שני השלבים, שכן החומר הקירמי היה זהה, וסביר שהמבנה התקיים בשני שלביו במאות אלה.

קדרות בישול (ר' למשל איור 6:1). — שפה אחת של קדרת בישול נמצאה על ריצוף האבן בכניסה למבנה (L126) והשנייה — בשכבה אדמה שביסטה את ריצוף האבן שמדרום לקיר 130. לטיפוס זה של קדרה יש פיה רחבה שפתחה נטוה פנימה, גוף חצי-כדורית עם צילען מתחת לשפה, המכסה לעיתים גם כל גוף הכליל, בסיס עגול ושתי ידיות

איור 6. ממצא כלי החרס (1–7) והמסמרים (8–10) משכבה I.

מסמריים (איור 6: 10–8: 6). — כ-18 מסמרי ברונזה נמצאו בחפירה, בעיקר בלוקוסים השיכנים לשכבה I.

שכבה II

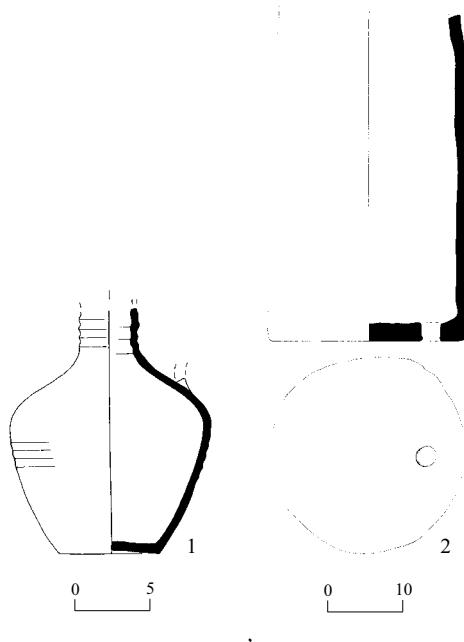
הפק (איור 7: 1) שנמצא בתוך מחיצה (W138), המgel (איור 8: 2), הסכין מברוזל (איור 8: 4) וכינרתא גם הכליל הגלילי (איור 7: 2), שייכים ללא ספק לשלבו המאוחר (שכבה II) של המבנה.

פרק (איור 7: 1). — הפק עשוי מחרס חום-כתום חיוור, והוא מאופיין בגוף כדורי וצואור ארוך, שעלייהם צילוע קל. פק דומה נמצא בח'ירבת אל-Μαғर' Baramki 1944:72, Fig. 14:8, Ware 22; (Whitcomb 1988:57) והוא תוארן על ידי ויטקומב למאות הט'–ה' לסה"נ.

כליל גלילי (איור 7: 2). — שבר הכליל עשוי ביד מטין הכלול חסמים גדולים, שנוצרף לחרס כתום. לכליל חסורה שפה, והוא נשתמר עד לגובה של כ-40 ס"מ על רצפת החדר הדורי, לצד שבר הסורג עם הצלב (איור 5) ולמלהם הבקר (איור 8: 3). הוא מאופיין בסיס שטוח שנוקב לאחר שהכליל נוצרף. כיוון שלא נמצא כליל הקבלות לא ניתן להעריך מה היה ייעודו.

כלי עבודה חקלאיים

במבנה של שכבה II נחשפה קבוצה של כלי עבודה חקלאיים שמעידה אולי על עיסוקם של האנשים

איור 7. מצא כלי החרס משכבה II.

סירי בישול סגורים (איור 6: 3). — נמצאו שלוש שפות מטיפוס זה: שתים על רצפת חדר הכנינה (L131, L126) ואחת בתעלת של שכבה II (L125). השפות שייכות לטיפוס של סירים שלם גוף כדורי, מזוודה במרכזו, שדורפנותיו דקotas עם צילוע צפוף, שפטו מוארכת או מעוגלת, וידיותיו משוכות מהשפה עד לכתר הכליל. שפה דומה נמצאה בכתב נחום, שם היא תוארה לממחית הראונה של המאה זו' לסה"נ (Tzaferis 1989:61, Fig. 52:1); לפורדה מתארך סירים דומים לתקופה הביזנטית Loffreda 1974: Fig. 10:5, 6, 638–450) (Photo. 8, Type C3).

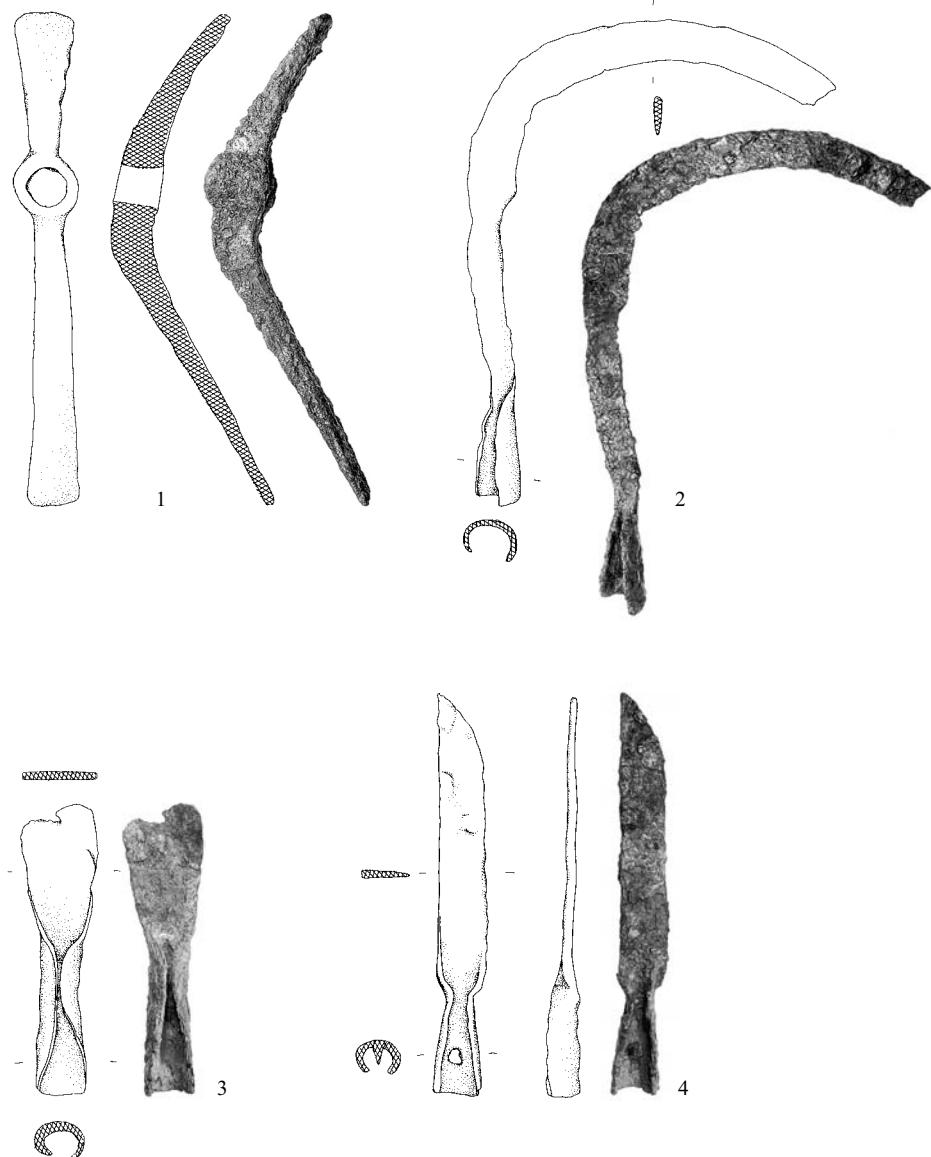
קנקן (איור 6: 4). — שבר אחד של קנקן נמצא על רצפת החדר הכנינה (L131). הוא עשוי טין גס, שנוצרף לחרס אדום כהה–חום. לקנקן צוואר נמוך, המתרחב כלפי מעלה ובתחתיו רכס, שפה פשוטה וגוף מצולע. מגנס תיארכה טיפוס זהelman סוף Magness המאה ה' עד לתחילת המאה ה' לסה"נ (1993:226–227, Form 5B:1).

אמפורות (איור 6: 5). — שלוש שפות של אמפורה נתגלו בחפירה: שתים בתעלת (L125) והשלישית על רצפת החדר הצפוני (L127). הן שונות מטין עם חסמים קטנים, שנוצרף לחרס צלהב או כתום בהיר. טיפוס הכליל שלו שייכות השפות מאופיין בצוואר צר וגובה, גוף סגלגל ושתי ידיות הנמשכות מהצוואר לכתר. אמפורה זהה נמצאה בחורבת עובש והיא תוארה שם למאות ה'–ה' לסה"נ (אביעם וגצוב תשמ"ח: 70, איור 9: 16, ר' שם הקבלות).

פיטסים שחוריים (איור 6: 6). — נחשפו שש שפות של פיטסים מטיפוס הפיטסים השחוריים: שתים על פני השטח בתחילת החפירה, שתים בתעלת (L125) ושתים בשקערורית (L135) בחדר הצפוני של שכבה II. גוף הכליל עשוי ביד. שפת הכליל מופשלת חזча, צווארו נמוך, הידיות רחבות ומחורצות; בסיס השיך לפיטס מסווג זה נמצא בחפירה (איור 6: 7); צורתו כפטור והוא קורץ' בצדקה חלזונית. פיטסים דומים משלחי התקופה הביזנטית נמצאו בגליל המערבי בח'ירבת גוב, שממערב לפטוטה (אביעם המלוכה של הנפה בחורבת עובש (אביעם וגצוב תשן"ד: איור 2: 35); מסוף המאה ה' לסה"נ בבית באלו-זואה (פרנקל וגצוב תשן"ז–36: 37). בגולן, יוחסו הפיטסים ליתודים (הרטל תשמ"ט: 132, לוחות 10, 12, 15–12: 12, 1).

מכוש-קדום (איור 8:1). — הכלוי נמצא בתחום מתקן (L119). ללהב הארוך (22 ס"מ אורך) יש חורפה אופקית, שרווחה 3.2 ס"מ, וללהב הקצר (11 ס"מ אורך) חורפה אופקית, שרווחה 4 ס"מ. יתכן שהכלוי נועד להציבה ולהחפירה. הכלוי נמצא בכפר נחום בשכבה IV המתווארת למטען מצהע Tzaferis (1989:131, Fig. 72:2).

ששהו במקום. כלី עבודה אלה אינן דומות אמנים לכלי העבודה החקלאיים ולכלី העבודה של הנפה שנחשפו בחורבת עובש (אבירם וגוזב תשמ"ח: 78, ור' שם תפוצת הכלים), אך נראה שהם שייכים לאוות עולם של כלים. הכלים בחורבת עובש תוארכו למאה הר' לסה"נ על סמך הממצא הקירמי. את הכלים מחפירה זו יש לתארך בהתאם על הממצא הקירמי והנומיסמטי לסוף המאה הח' לסה"נ.

איור 8. כלី העבודה שנמצאו על רצפות שכבה II.

- .2. סל 1033, לוקוס 107, ר"ע 8.1983. יוסטיניאנוס הא', ר' 540/1 לסה"ג, ניקומדיה. פנים: DNIVSTINI-ANVSPPAVC להזית, לבוש שריוון, לראשו קסדה. ביד ימין צלב על גלובוס. מימין: צלב. גב: M; מעל: צלב; משמאל: ANNO; מימין: II/X; מתחת: B; למטה: NIK.
- .3. סל 1051, לוקוס 125, ר"ע 8.1984. מורייקוס טיבריוס 591/2 לסה"ג, תסלונייקה. פנים: שחוק, שרידי פרוטומת הקיסר. גב: K; מעל: צלב; משמאל: ANNO; מימין: X; למטה: TES.
- .4. סל 1068, לוקוס 132, ר"ע 8.1986. ابو ג'עפר הארון אלדרשיד עם המושל עבידיללה (174) להגרה/ 790 לסה"ג), ארמניה. פנים: מסביב — בسم الله ضرب هذا الدرهم بارمينيه سنة اربع وسبعين ومية بمרכזו — لا اله الا الله وحده لا شريك له מסביב שלושה מעגלים קטנים ושלושה זוגות מעגלים קטנים. גב: מסביב — קוראן 33:9. במרכזה — نصر / محمد رسول الله / مما امر به الامير / عبيدة الله / بن امير المؤمنين / بن الحسن (?).
- .5. דראם, ↗, 2.21 גרם, 24 מ"מ. לא פורסם. השווה 178 Zambaur 1927:178.

סיכום

המבנה של שכבה I נבנה באבני מסותחות היטב ורזץ בארכיה אבן. אופי השורדים והמצא מלמדים כי המבנה שימש חווה, הקשורה אולי למנזר או למבנה נסיתתי אחר, כפי שמרמזו גליים של سورגים מעוטרים בצלבים (איורים 5, 3). בשכבה I היה המבנה מפואר וטיח כיסה את קירוטיו; על כן

מלמד הבקר (איור 8:3). — כלי זה נמצא על רצפת האבן הטוחה (L132) של שכבה II, סמוך לשבר הסורג עם הצלב (איור 5) ולכליל הגלילי (איור 7:2). המלמד עשוי ברזל (אורכו כ-10 ס"מ). רוחב החורפה שלו כ-5.3 ס"מ.

המגל והסכין (איור 8:2, 4). — אלה נמצאו במתוך המגולגל (L129), ליד הפק שבאיור 7:1. בסכין (אורן כ-18.5 ס"מ), שרוחב החורפה שלו כ-3 ס"מ, נותר נועז מסמר שהכיר נראתה את הידית להבל.

ממצא המטבעות דני שייאון

בחפירה נמצאו ארבעה מטבעות, כולם במצב השתמרות טוב למדי. אף שהשרידי המבנים שנחשפו הם מהמאה ה-IV–הו' לסה"ג, מטבע מס' 1, שנמצא בהקשר סטרטיגרפי של המאה הו' לסה"ג, מעיד על פעילות באתר כבר במאה ה-IV לסה"ג, בדומה לחلك מכל החרס שנמצא בחפירה בראשית הופעתם במאה זו.

מטבעות מס' 2, 3 מייצגים את שלב הפעילות העיקרי באתר (שכבה I), במאה ה-IV לסה"ג. מטבע מס' 2 נמצא במפולות שכיסו את המבנה משכבה I ומטבע מס' 3 בتعلת המים של שכבה II.

מטבע מס' 4 מייצג את שלב הפעילות האחרון (שכבה II), בתקופה האסלאמית הקדומה. הוא נמצא בהקשר סטרטיגרפי ברור עט הפק (איור 7:1). המיחס למאות ה-IV–הו' לסה"ג.

.1. סל 1060, לוקוס 127, ר"ע 8.1985. קרונסטנטינוס הא' או ליקיניאוס, 315–316 לסה"ג. סיסקה.

פנים: שחוק, ראש הקיסר לימיין. IOVI CONS-ERVATORI גב: יופיטר עירום לחזית, ראשו לשמאל, על חרוטם ספרינה. ביד ימין המושחת עומדת ויקטוריה קטנה, המכתרה אותו בזר. בשמאלו הוא נשען על שרביט. SIS למטה: לא פורסם. ↗, 2.02 גרם, 19 מ"מ. RIC 7:424, Nos. 15–17 (var)

בשכבה II התרcosa הפעילות רק בחלקו הדרומי של המבנה. הפך והדרהם מכסף שנמצא על הרצפה של שכבה זו מתארכים אותה למאות הט'-הי' לס"ג.

מעידה הכמות הגדולה של שברי הטיח שנמצא בחדר הצפוני (L127), שנפלו כנראה מן הקירות. שכבה I תוארכה על פי הממצא הקירמי — בעיקר מחדר הכנסייה (L126/131), מהחדר הצפוני מהדר הכנסייה (L127/135) ומהתעללה (L125) — למאות הו'-הו' לס"ג.

הערות

מתכוות), דני שייאון (נומיסמטיקה), ואדים אסמן וויאצ'טלב פירסקי (מדידות) ויוסי יעקובי (מנהלה).

² תודתי לעידן שקד על המידע מהמחקר שטרם פורסם.

³ המطبع זווה עלי ידי אריאל ברמן.

¹ החפירה (הרשאה מס' A-2489) נערכה מטעם רשות העתיקות ובמימון של חברת בזק בראשותה של המחברת. סייעו לה פורת (רפאות), חגי רוזן-טחן (צייר ממוצא), הווארד סמיטליין (צילום שטח), אלה אלטמרק (ניקוי

הפניות

הרטל מי' תשמ"ט. צפון הגולן: הסקר הארכיאולוגי כמקור לתולדות האיזור. קזרין.
פרנקל ר' וגיצוב נ' תשנ"ז. מפת אכזיב (1) ומפת חניתה (2) (סקר ארכיאולוגי של ישראל). ירושלים.

- Baramki D.C. 1944. The Pottery from Kh. el-Mefjer. *QDAP* 10:65–105.
DOC 1: A.R. Bellinger. *Catalogue of the Byzantine Coins in the Dumbarton Oaks Collection and in the Whittemore Collection 1: Anastasius I to Maurice 491–602*. London 1966.
Loffreda S. 1974. *Cafarnaou II: La Ceramica*. Jerusalem.
Magness J. 1993. *Jerusalem Ceramic Chronology: Circa 200–800 CE*. Sheffield.

אביעם מ' תשנ"ד. היישוב הנוצרי בגליל המערבי בתקופה הביזנטית. עבודת מוסך, האוניברסיטה העברית. ירושלים.
אביעם מ' וגיצוב נ' תשמ"ח. נפקיה מן התקופה הביזנטית בחורבת עובש. *עתיקות* 83–63: 34.

- RIC* 7: P.M. Bruun. *The Roman Imperial Coinage 7: Constantine and Licinius A.D. 313–337*. Washington, D.C. 1966.
Tzaferis V. 1989. *Excavations at Cafernaum I: 1978–1982*. Winona Lake.
Whitcomb D. 1988. Khirbet al-Mafjar Reconsidered: The Ceramic Evidence. *BASOR* 271:51–67.
Zambaur E. 1927. *Manuel de généalogie et de chronologie pour l'histoire de l'Islam*. Hannover.

KHIRBAT EL-BATIYA (TRIANGULATION SPOT 819)

HANAA ABU ‘UQSA
(Pp. 21*-28*)

An excavation was conducted at the site (map ref. NIG 25351/78330, OIG 20351/28330; Fig. 1) following damage caused by the widening of the Rosh Pina–Qiryat Shemona highway and prior to the placement of a telephone cable. A small area was excavated in which the western part of a large building dating to the end of the Byzantine period was exposed. Two main strata were discerned in the building (Plan 1): Stratum I, which is divided into two phases (a and b), and Stratum II.

Stratum Ia. The outer walls of the building (W104, W105) were dry built of finely dressed, limestone blocks arranged as headers and stretchers. A threshold in W104 is all that remains of the main entrance which led from an open courtyard, west of the building. A stone-faced step led from the entrance down into the building. Three connecting rooms were uncovered. A large quantity of plaster fragments that probably covered the walls was found in the northern room (L120/127). The floors in the building were paved with stone slabs. The finds from Stratum I (Fig. 6) date to the fifth–sixth centuries CE, however, the floors were not dismantled, thus it is difficult to determine exactly the time when the building was erected.

Stratum Ib. Slight modifications were carried out in the building. These included narrowing the openings (Fig. 2), paving the area west of W108, and constructing a narrow drainage channel between W108 and the pavement (L125). Walls 122 and 136 were constructed at right angles to the western face of W130. They were built of dressed stones, together with stones in secondary use that probably had been used as gutters in Stratum Ia, as evidenced by the channels hewn in them. These walls enclosed a new room whose floor (L110) was made of tamped fragments of plaster and fieldstones; on the floor were found fragments of a chancel screen decorated with a cross that probably originated in Stratum Ia (Fig. 3). At the northern end of the building, W121 formed a corner with W105, delineating a room or pool (L113) with sections of plaster preserved on W105 and on the floor.

In the northern room (L120/127) a bench was built of a single row of carefully dressed stones along W105. A stone pavement below the bench is at a level identical to that of the floor of the room but it is made of smaller stones. In this room, a jar and two rims belonging to black pithoi were found *in situ*, inside a hollow (L135; Fig. 6:7) cut into the pavement of Stratum Ia.

Figures 7 and 8 include two ceramic vessels and a group of tools that date to the Early

Islamic period and a coin attributed to the end of the eighth century CE.

Stratum II. The building continued to be used in Stratum II, but the openings in Walls 104, 106 and 123 were blocked (Fig. 4). A curved stone partition (W138) was set in place on the floor of the southern room (L129); a jug (Fig. 7:1), sickle and knife (Fig. 8:2, 4) were found *in situ*, inside of it. In the southwestern corner of Room 132 was an installation built of stones, all of which were in secondary use; nearby were found pieces of a broken chancel screen, decorated with a cross in its center (Fig. 5), which also probably originated from Stratum I. The floor of Room 132 was treated with plaster in Stratum II. On it were exposed a cylindrical jar (Fig. 7:2), an ox goad (Fig. 8:3) and a silver dirham that dates to the end of the eighth century CE (No. 4). Adjacent to the northern face of W104 were two installations (L119,

L128) built of dressed stones. A pick (Fig. 8:1) belonging to a group of metal farming tools was found in the southern installation (L119).

CAPTIONS TO ILLUSTRATIONS

Fig. 1. Location map.

Fig. 2. The narrowed openings in the later building.

Fig. 3. Chancel screen decorated with a cross, probably belonging to Stratum Ia.

Fig. 4. The blocked openings in W104 of Stratum II.

Fig. 5. Chancel screen with a cross in its center that was found in Locus 132, but probably belongs to Stratum I.

Fig. 6. Pottery (Nos. 1–7) and nails (Nos. 8–10) from Stratum I.

Fig. 7. Pottery from Stratum II.

Fig. 8. Metal farming tools found on the floors of Stratum II.